

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<p>Előfizetési díj: Egész évre 4 frt. Félévre 2 „ Negyedévre 1 „</p>	<p>A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják.</p>	<p>Ugy a lap szellemi részét illető czikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közmuvelo- dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárta a várho küldendők.</p>
---	--	--

Mindentudás és Nemtudás.

Beszélgetés a nagy világrendről.

Irta: **Radányi József.**

(Vége.)

N. Mindez, barátom, annak megerősítésére szolgál, hogy ti szabadgondolkodók a fáktól nem látjátok az erdőt.

Kitűnik ez abból is, hogy a természeti törvények felismeréséről és tudatos alkalmazásáról beszéltek, de nem tudjátok levonni belőle a helyes következtetést. Képes-e az anyag a természeti törvényeket felismerni és tudatosan alkalmazni? Második összejövetelünk alkalmával már hivatkoztam *Flammariourea*, ki azt mondja: „azok a testek, melyeket a vegytan egyszerűeknek nevez, valósággal nem lehetnek ilyenek. Az éleny, légeny, szén, higany, arany, ezüst, vas, és a többi ily testek nem lehetnek mások, mint *ős parányok* tömegeinek különféle csoportosulásai.“ Nos, ezek az ősparányok, s a belőlük alakult elemek ugyanazok lesznek a jövő századokban mint ma; nem változnak, nem tökéletesednek, az említett csoportosulásokról semmit sem tudnak; hanem igenis tud az emberi szellem, mely ezen csoportosulási törvényeket felismeri és alkalmazza. Az tehát, a minék — vagy helyesebben a kinek — századunk csodaszerű találmányait köszönhetjük, és a ki a jövő nemzedékeket, mint mondád, általunk nem is álmódott új találmányokkal fogja gazdagítani — *nem anyag, hanem tökéletesedhetési képességgel felruházott szellem, avagy halhatatlan lélek; mert annak a mi végnélkül tökéletesedhető, jón az észerint, halhatatlannak kell lenni.*

Ti azt állítjátok ugyan, hogy az atom is halhatatlan, mert meg nem semmisíthető. Legyen, de mindig ugyanaz marad, nem kutat, nem ismer fel semmit, nem öntudatos, nem tökéletesedhető; következésképp végtelenül távol és külön áll a szellemtől. Allítsd szembe az észnek ezen világos igazságával a materialismus áltudományát, mely szerint „a gondolat úgy viszonylik az agyrostok villamos rezgéseihöz, mint a szin az aetherrezgésekhez“ (Lásd Huschke Moleschott et cetera, különböző variációkban); és azonnal kinyílik a szemed.

Egyébiránt, ha a jelenkor bámulatos találmányait tekintjük, azok mind a *kísérleti tudomány* körén belől esnek; a mi azon tul esik, annak a neve: nemtudás, mi szá-

batosan körülírva annyit tesz, hogy nem bírjuk a dolgok és erők „miértjét“ elemezni; sőt minél mélyebbre hatolunk a tünemények rendének elemezésében és magyarázatában, annál inkább be kell látnunk, hogy azoknak magva, lelke, princípiuma folyvást szalad előlünk. Nem tudjuk megfogni: mi a fény, mi a mozgás princípiuma? — Ily értelemben veendő Somogyi Ede nyilatkozata, s ugyan ebben le lehet fel a nemtudás valódi kriteriuma.

A rationalista ilykép nem foghatván fel a teremtést, miként foghatná fel a Teremtőt? Mindamelleit nagyhangu szavakkal az észre, mint legfőbb ítélőbíróra appellálva, az egyháztól, mely az egy igaz Isten létezését tanítja, *meglátmadhatlan kreditívot* követel! Mily szánalmas e! méncz-kedés, a sötétben tapogatózó ész a teremtés kérdésében legfőbb ítélőbírául odaállítani! No de legyen a ti kívánságtokhoz képest; állítsuk oda, mit mond a tudomány? Mind jobban és jobban tárja fel előttünk Isten nagyságát, s annak beismerésére kényszerít, hogy az egek valóban hirdetik az Ő dicsőségét. Mig a nap bámulatra ragad csodáival, az éj megnyitja előttünk a tudomány kincseit. Nem beszélnek a csillagok, nem adatott nekik hallható ige, s mégis az egész földön, az egész világon elterjed az ő titokteljes nyelvök; megannyi fénylő irat-jegyek, a melyekből világosan kiolvashatják, Istennek létét, hatalmát, bölcsességét a halhatatlan szellemmel megáldott emberek!

M. Szépen beszéltél, szívhez és értelemhez egyaránt; megvallom érzem is, hogy kezd ingani a talaj labáim alatt. Te az észszerűséget mesteribben tudod fejtegetni, mint a hogy én olvastam. Ne fárassz magadat tovább a szabad-szellemű állítások czáfolásaival, hanem folytasd kérlek az észszerűség egyedüli álláspontjáról annak bebizonyítását, hogy az atheismus nem alapszik positiv tudományon; mert kellemetlen nagyon, midőn az áltudomány adja ki magát igazi gyanánt.

N. Egész örömmel megteszem. Beszéljünk hát tovább észszerűen a logika törvénye szerint, mihez első kel-
 lék a helyes felfogás.

Nézük e végből mindenekelőtt, mi az atheismus részéről az állítmány? Felelet: „A világ nem teremtethetett; a világ nem kormányoztatik; az anyag és erő öröktől való és örökké tartó.“

Ennek logikai bizonyossággal való bebizonyításához szükséges volna az ismeretek teljes felsorolása, azaz: nem csupán a Földön uralkodó összes természettörvényeknek, hanem a világegyetemet fentartó erőknek is tökéletes ismerete.

Hogyan állunk e tekintetben? Egyik felelet erre az összejöveteleink alatt kiderített számos *nem-tudás*; a másik pedig azon körülmény, hogy a mindenség terjedelméről, nagyságáról megközelítő fogalommal sem bírunk. *Mædler*, tekintélyes csillagász azt mondja: Még mindig nem tudjuk a kérdést, vajjon van-e egyáltalán a teremtettség határa, észleletek által eldönteni. *Flammarión*, hírneves csillagász. „Népszerű Csillagászatban”-ában egy helyen azt kérdi: „Létezik-e vajjon a mindenségben egy *általános* középpont?” — Más helyen pedig így szól: „mindenütt középpont van, véghatár nincsen sehol; végtelen az minden irányban.” — *Secchi*, világhírű csillagász, meg egészen ellenkezőleg, imígyen nyilatkozik: „Végtelen csak az, a mit fel nem foghatunk, s mivel sem a világot, sem annak alkotóját fel nem foghatjuk, mindkettőre a „végtelen” szót használjuk, bárha a világ nem végtelen, valamint az idő sem örök.”

Mivel ekként az ismervek felsorolása nem csak tökéletlen marad, de megközelítőleg sem eszközölhető; vagyis, mivel a világot sem nagyban, sem kicsinyben, sem külső, sem belső szerkezetében nem ismerjük; ennél fogva az állítmánynak logikai bebizonyítása lehetlenné válik; mert a hol az ismeret hiányzik, ott nem lehet meg a helyes íté-
lés lehetősége.

Fordítsuk meg ellenben az állítmányt így: A világot Isten teremtetten és kormányozza, és alkalmazzuk rá az analitikus bizonyítási módot, melynél az okozatból az okra megyünk vissza, hogy az ismeretlent megtaláljuk; ugy mindjárt meg lesz az észszerűség.

A hol tényt látunk, annak okát keressük. A közmondás is azt tartja: mindennek oka-foka van; e tekintetben a logika szabályától el nem térhetünk. Eső, szél, vulkánikus kitörés, földrengés stb., ezek mind tények, s mindeniknek meg van a maga oka nemcsak, de ismerjük is őket. Az égi testek sebes mozgása tény. A föld például az ő 5875 sextillio kilogramm súlyával, a világok oceanjában simábban siklik tova, mint a velencei lagunák csöndes tükreire bizott gondola.

Ugyan ezt constatálja a csillagászat a többi, Földünk sulyát több száz-ezerszer, sőt milliószor felülmuló égi testekről; de itt már az ok nem áll az apodictikus tudás színvonalán, mint ezt II-ik összejövetelünknl láttuk. Az erők (hő, fény, villamosság és delejesség) szintén tények, az ok azonban ezeknél is ép oly problematikus. Tény végül a világegyetem, a rengeteg anyaggal, melyet a megszámlálhatlan égi testekben tömörítve látunk. És az ok? Ez már épen a legrejtélyesebb.

A naturalisták látják az universumban a tényt, megbámolják és így okoskodnak: Nem alkothatunk róla semmiképp fogalmat, azért az anyagot és a tért öröktől fogva létezőnek kell tartanunk. Az ok-főt ellenben nem látják, fel sem foghatják, tehát egyszerűen elvetik. Itt már nem mérnek hasonló mértékkel, pedig a conclusio ennél is ép ugy megjárna.

Nem akarják belátni e szép mondat igazságát: L' univers m' embarrasse, mais-je ne puis songer, que cette horloge existe et n'ait point d' horloger. (Zavarba ejt a világegyetem, de nem képzelhetem, hogy az óra létezik s órása ne legyen.) E helyett saját hiu nézeteiket az ész ítéleteként kívánják vétetni. Így aztán elfogadnak cselekvényt cselekvő nélkül, okozatot okfő nélkül; holott szükségszerűleg minden, tehát maga az universum is okozat. Azokat az u. n. természettörvényeket valakinek adni, hozni, szerkeszteni kellett és csak Ő szerkeszthette, ki az egészet teremtetten.

Miután ekként ok és okozat két külön dolog a nagy világrendben mindig és mindenütt, világos, hogy a materialismus arculütése az ész törvényének, a mi bebizonyítandó volt!

M. Ez már okos beszéd! Vitatkozásaink közben is már többször megrendültek eddigi nézeteim, most azonban egyszerre megváltoztam. Eleinte *Erigena Fános* tanával foglalkozva, eljutottam az *Averroismus* hálójába, mert e két tant csak keskeny mesgye választja el egymástól, s nem gondoltam meg, hogy ez eredetileg a Vedák theológiája, melyből azután a Budhaismus fejlődött ki az ő emanatiojával, Nirwana-jával, stb; tehát nagy visszaesést jelent.

A mi különösen *Averroest*, *Aristoteles*nek ezen híres commentatorát illeti, az ő iratait a műveltek *Aristoteles* kutatásai gyanánt tekintették; már pedig tudjuk, mily szeretlen szidalmakkal halmozta el Luther Márton ezen nagy görög bölcsét.

Később az anyag megsemmisíthetlenségéről, az *energia*, vagyis az erők elméletéről olvastam, mint a mely napjainkban a physikai gondolkozást és törekvést foglalkoztatja, ámbár tudvalevőleg ez a tétel is először Indiában mondatott ki, de kellőleg mai napig sincs bebizonyítva.

Ily utakon haladva, végre beleszédültem az atheismus posványába, azt hívén, hogy tudományos kutatáson alapszik; de eszmecsérénk teljesen kiábrándított ezen nagy csalódásomból. Hiszen, mint ezt oly értelmesen kimutatták, az egyházi dogmában világos logika van, míg az atheistikus dogma merő hebehurgyaság. *Tudományos dogmát* állítanak fel, a mi képtelenség, non sens, azért szörnyen sántikál.

Éz ezt nevezik ők észszerűségnek? El veled kárhuzatos, elbolondító káprázat. Ha hitről van szó, akkor inkább hiszek egy örök lényben, mint egy örök anyagban. Csak most látom, mily szörnyű tévedés büvköréből szabadítal ki kedves barátom! Csak most fogom fel kellőképp eme mondas mély értelmét: „A gépészetben a gépen kívül kell keresni az erőt, mely a mozgást eszközöli!” Bölcsen idéted. Ők a szellemet is egyenesen az anyagból magyarázzák ki. Anyag találta volna fel tehát a logarithmusokat, a központi erők szabályait, a szabad esés törvényeit, az egyetemes nehézkedés elméletét és ugyanaz eredményezte volna a csillagászat bámulatra ragadó összes vivmányait?

Anyag szülné az eszmét, a gondolatot, öntudatot, nagylelkűséget, az önmegtagadás és önfelelődozás erényét? Tőle eredne azon szent vitézség, hogy sokan láthatlan lelki javakért megvetik azt, mit az élet kék és élvezetül nyuj-

tani képes? Az anyag ébresztette volna fel az erkölcsi törvényt bennünk? . . . A por porhoz, a szellem szellemhez vonz . . . Vagy az anyag nyújtáná a költészet és ékeszsólás hatalmas adományait? . . . „Das Todte redet nicht!“ (A hulla nem beszél.) — Vissza térek azon hithez, a melyben születtem, mely bölcsömben ringatott, imádkozni, az Istent imádni tanított.

N. Tehát hiszsz egy Istenben, elfogadván jelszavul: „Praestet fides supplementum sensuum defectui.“ (Pótolja a hit az értelem hiányát.) — Ó mily boldognak érzem magamat!

M. Igen, hiszek ő benne, s téged lelkemből ölelve, e telkiáltással távozom :

Szabadelvű voltam, de ez még nem hiba,
Hisz legszabadelvűbb, az Ur Isten maga ;
Adott az embernek szabad r karatot,
Mit a rög, a göröngy, soha nem adhatott.
Más hibám volt, az, hogy : az okosság, az ész
Mellett a lelkemre, ragadott a penész.
Az emberben igen, szabad a gondolat,
De vele az Istent, bántani nem szabad.
Nagyon megbotlottam, de te felemeltél,
A hat barátságos összejövetelnél.
Megindult a lelkem, majdnem a sírásig,
Vedd baráti jobбом, a viszontlátásig.

Karczolatok

a magyar nemzet második évezredének küszöbén.

— Sz. István király napja. —

E nap jelentőségéhez a magyar nemzet ezer éves multja fűződik.

E nap lesz a magyar nemzet jövő élet folyamán át az idők telyéig azon világító-torony tűzoszlopa, mely, mint hajdan az Ur választott népét a pusztában, úgy a magyar-nemzetet az élettengerén a feltűnő és alámerülő világtörténelmi népek és nemzetek vergődései közepett, a rohamosan épülő és összeroskadó trónok, az életre ébredő és lehulló koronás fők és koronák mellett, a forrongó világ szellemhányódásai, vulkánikus kitérései és forradalmi rombolásai közt megvédve a nemzeti halálhozó tévedések és örök enyészett rémes ösvényeitől, nemzeti, világtársadalmi, erkölcsi és szellemvilágrendi hivatásának révén biztosan elvezetendi.

Igen, oly fenséges e nap, hozzáfűződő emlékeivel és általa felgyújtott érzelmeivel a Sz. István örökéhez hú mai ezredéves nemzedék hálás szívében és kegyeletes lelkében is, hogy azt csak halvány szónokban is méltatni akarván, a leviharzott ezredév történelmének lényegét dióhéjba szorítva kellene a honfiúi lelkesedés mellegénél a költői lélek eszményi hangján összefűzni és feleleveníteni.

De ehez a míg egyfelől tehetséget nem érzek magamban ; addig másfelől a karczolatok szűk keretében az célom nem is lehet.

Legyen elég tehát itt, ez alkalomból néhány halvány vonásban, melyek főképp jelenünket, mint a magyar nemzet második évezredének hajnalát jellemzik, — egyet-mást megjegyezni.

Hogy ki volt Szt. István a magyar nemzetre nézve, minden valamire való fia e nemzetnek tudja. Hogy ő

nemzetének első keresztény, szent életű, minta királya, bölcs fejedelme, édes atyja, szóval: mindenben mindene vala, legfényesebben és megczáfolhatlanul bizonyítja az, hogy az egyház őt a szentek sorába felvévén, megdicsőíté a magyar nemzetet, a magyar nép pedig már közel ezer év óta a hódolat, dicséret, hála, tisztelet és gyermeki kegyelet hangján zengve magasztalja, áldja jóságaért, esdve könyörög égi segélyéért, mint patronusához, sirva kiáltván :

Hol vagy István király, téged magyar kiván

Gyászos öltözetben te előtted sirván.

Magyar népedről, örökségedről

Ne feledkezzél el szegény hivedről.

Méltán megillette a századok folyamán felsarjadzott és letűnt mindenkori lelkes magyar nemzedék vallásos megbecsülése és tisztelete Szt. Istvánt, méltán megilleti az őt ma a második ezred év hajnalán. Méltán megilleti, mert a letűnt századok, az enyésző évezred Sz. Istvánnál nagyobbat, — ki a magyar nép, magyar nemzet, magyar katholicizmus, magyar egyház, magyar keresztény társadalom, magyar állameszme, magyar államhatalom, magyar államszervezet, magyar állam, magyar államkormány, magyar alkotmány, magyar alkotmányos intézmények, magyar korona, magyar keresztény civilizáció, magyar keresztény állambölcsészet, magyar országos adminisztratio, magyar törvényhozás, magyar nemzeti jellem fejlesztési nagy és századokra kiható munkájában és megvalósítása körül becsülendőbb és tisztelendőbb érdemeket szerzett volna, magának maradandóbb emlékeket hagyott volna hátra, — nem szültek és nem adtak a magyarnak.

S ha ennek daczára a protestantizmus ideje óta az ősi becsülés és tisztelet szent érzelmeinek árja megcsapant Sz. István irányában, az általa teremtetett magyar államnak nem volt s ma sincs sem érzéke, sem költsége arra, hogy honalapító nagyfejedelmének, szent királyának országos emléket emeljen, sőt a kérészmódjára életét az ellenmondásokon, protestáláson tengető magyar (!) protestantizmus ellenlábaskodása, s világra szóló patriotizmusa miatt Sz. István király *napjának* egyetemes, közmegtin-neplését célzó törv. javaslat sem válhatott törvénynyé — a hajdanak parodiájává aljasult — parlamentünkben : az mit sem von le Sz. István dicső koronájának ékeiből, legkevésbé sem homályosítja el dicsőségének fényét, nem kisebbiti nagyságát, nem semmisíti meg végtelen érdemeit, nem csorbítja meg nagy lelke halhatatlan jutalmát. De örökön elenyészhetlen sötét árnyat vet az önző és megismert igazság ellen sötétenkedő protestantizmusra, nemzeti átokként borul főnhirdetett patriotizmusára, a henczegő és faragatlan hálátlanság leszappanozhatlan szennyét nyomja farizeusi kérkedéssel fennhordott, kegyelet hiányában üresen kongó homlokára, s a hála egyesekben úgy, mint nemzetekben az igazság és kötelesség egy nemének nyilvánulása lévén, — kétség teszi igazság és kötelesség érzetét, rosz hirbe hozza már előre a józanabb gondolkodású jövő nemzedék előtt, a nemzeti gyűlölet és méltó felháborodás érzetét kelti fel minden jóraváló és hálás magyar keblében a protestantizmus ellen, és gyászos homályt vet jellemére, mint olyanra, melynek életeleme az egyedül — és minden alkalommal nyilatkozó — ellenmondás.

Ugy van. Mert nem lehet feledni, hogy a míg a há-

ladatosság a világon a legszebb és legnemesebb dolog, háladatosnak lenni értelmes, figyelmes, igazságos, kötelességtudó, hü, gondolkodó léleknek, nemesen érző, szeretettől dobogó, gyöngéd, önzetlen szívnek jele; addig a hálátlan-ság már a pogány bölcsék szerint a legrutabb és utálatosabb bűn a világon, hálatlan pedig csak figyelmetlen, szórakozott, faragatlan, eldurvult vagy érzéketlen önző ember, elmaradott és elhanyagolt nép, elbizakodott s a jótétemények iránt érzéketlen nemzet lehet.

Mit mond ezekhez Tisza Kálmán az ezer éves magyar nemzet jelenlegi magyar kormány elnöke, kiről a magyar nemzet második évezredének küszöbén *nemzetileg és országosan* megünnepeit Szent István napján a részrehajlatlan *magyar keresztény* sajtó, mint VI. nagyvilág hatalom így nyilatkozik: „A protestantizmust az *országos* ünnepen ismét Tisza Kálmán m. kir. miniszterelnök képviselte, aki, *mint mindig*, mióta (13 év) fontos (miniszterelnöki) pozícióját elfoglalta, kiszámított tüntetéssel hiányzik az *országalkotó nagy király ünnepéről*?”

Mit mond a mindenható Tisza? mit mond az igazság ellen való tusakodásból és történelmi tények meghamisításából élősdiskedő protestantizmus, midőn ma is hiven az *ősi erényhez*, hiven az *ősöktől örökül kegyelethes* megmozdul — rajta kívül — az egész magyar hon, a magyar haza minden megszentelt és honfi vértől pirosló porzeme Sz. István dicsőítésére?

Mit gondol a Sz. István napja elől, a nemzeti átok alatt Ostendébe futó Tisza és a kicsinylő megvetés daczólo positurájában kémkedő protestantizmus, midőn hallja, hogy ős Buda ormai az ünnepi ágyuk zajától nyögnek, a lég a magyar föld fölött a bömbölő ágyuk dörejétől gyűrűzik, milliók és milliók ajkain felzendül a szent dal, új zaj támad, új ima kel a Magasságbeli trónjához és trónja mellett álló első apostoli magyar szent királyunkhoz, Szt. Istvánhoz, hogy tekintsen le szegény és elsanyargatott, megliberalizált nemzetünkre? Mit vél felfuvalkodott önhittségében, a magyar földről megfutó Tisza és magyar (!) protestantizmus württembergi (németzagu) pátriotizmusa, midőn látja, hogy a Magyar Sion ormától a magyar haza legkisebb bérceig az egész magyar haza Sz. István napján egy ünnepi szent érzelmétől visszhangzik, egy ünnepi fényben, egy ünnepi diszben és főséges pompában hullámlázik? midőn a Magyar Sion szívével együtt egy érzelmtől, egy gondolattól dobog, ver és léleklázik fel a magyar keresztény haza minden valamire való polgárának, minden józan gondolkodásu s nemesen érző fiának szíve?

Mit gondol — a Szász Károlyokban — magával az Istennel szemben is tusakodó és protestáló Tisza vallásfőnök és protestantizmusának erős vára, midőn a Magyar Sion legfőbb őrével ezek és ezek sietnek Sz. István trónjának és koronájának utódait sem véve ki, Sz. István napjára Budapestre, az ország szívébe, hogy megjelenésökkel méltó súlyt, tekintélyt, jelentőséget és dísztszerezzenek a *magyar nemzet országos ünnepének*? midőn ott csoportosulnak, ott rajzanak, ott zsonganak a szent jobb körül a korona feje és örökösével együtt a korona tanácsosai, a korona hí őrei, a korona zászlós urai, a bátor, jeles és honért vallásosan lelkesülő hadfiak, a tud. egyetem hí képviselői, a kath. Magyarország szívének a főváros méltó

és ősi hagyományaihoz őszintén ragaszkodó küldöttei, ott hullámlázik ezer-ezernyi jámbor tömeg, ősi szent vallásunk boldogító képében uszó és üdvözítő szent érzelmekben áradozó igaz hívek, kik eljöttek helyből, a vidékről és messze utakról látni, tisztelni, csókolni a győzelmes és csodálatos szent jobbot, mely a hajdanon át annyi áldást osztta a mai elnyomatásra nem méltó magyar nemzetre, mely mai szent ihlettségét, megható, kegyeletes érzelmeket, áhitatot kelt a szívekben, honfi és erkölcsi tettekre lelkesít, tüzel, bátorít, megszentelő, áldást hozó imát csal ajkainkra, imára int?

Oh! ugy is van. A nevére méltó magyar nemzet zöme szívvel, lélekkel, sajtójával siet a kegyelet hálataljes adóját megadni annak, ki azt mindenkinél jobban megérdemli. Siet évenként felhasználni a kínálkozó alkalmat a szív legnemesebb virágaiból meghozni zsenge áldozatát a haza szent oltárára.

Méltó és igazságos tény ez.

„Megalakult ezen ország,
Az ég és a föld közös munkája volt,
Isten segített, ember fáradozott.

Hála illeti Istent a magyarok hazájáért és tisztelet az embert, ki Istennel közreműködött a magyarok hazájának megalkotásáért.

Egy ezred év csak megerősítették a magyar nemzetnek ezen tudatból eredő kegyeletes érzelmeit Isten és István iránt.

Tudja ma is minden jóraváló magyar ember ezt.

Tudja, hogy Szt.-István, ki ezen országot alapította, magyar is, szent és nagy is volt.

Tudja, hogy — mint a „Papok Lapja“ (1888. 34.) jellese írja: „A magyar egyház és a magyar állam Szent István király műve.

A magyar állam nem volt, mielőtt a magyar keresztény négy nem lett.

A kereszténység sem volt a magyar földön, mielőtt az egyház azt ide be nem hozta.

Szent István keresztény négyt téven a nemzetet, állam-má szervezte azt.

Allammá szervezte az egyház által.

A magyar állam ott kezdődik, a hol Szent István király koronát kap a pápától.

Érdemei és nagy lelke jutalmat, arany koronát magának és nemzetének.

A magyar korona tehát egyházi és állami kincs.

„Egyházi“, mert a pápa adta.

„Vallási“, mert a pápa Szent István királynak a kereszténység körül szerzett nagy érdemei jutalmául adta.

És „állami“, egyszersmind, mert a magyar államhatalom eszméjének symbolumául adta.

Ime, az államszervezés munkájában az egyház szel-leme.

Ime, mint lett az egyház a magyar alkotmány sark-kövévé.

Ime, mint lesz a nemzet első rendüvé; az államesz-me, az államkormányzat megteremtésében a világiakkal alkotmányosan jogosult és hivatott tényező a papság.

Ime, mint nyer vallási színezetet a magyar alkotmány, vallásos jelleget, az egyház által világtörténelmi hivatást,

a katholicismus által Európa keleti határán a nem katholicus nemzetek között történelmi szerepkört, a pápaság által pedig európai tekintélyt nyugati civilizációjában a magyar nemzet.

Ime, mint vezeti az egyház keze évszázadokról évszázadokra ezer vész és viszály között a mulandóság vésszes örvényei fölött a magyar nemzet sorsát a néha rettenetesen szövődő világtörténelmi események folyamán át.

Ezeket tudva, a magyar állam egyetlen valamire való polgára, a magyar korona alattvalója sem teheti önmegbecstelenítése nélkül, hogy Szent István évfordulati napját meg ne ünnepelje. — Ugy van.

Szent és kegyeletes nap ez minden igaz magyarra nézve.

„E nap sugarában tudósok mindnyájan,
Otthonukra lelnek, mint a büszke lelkek.
Mélyen leborulnak s felvilágosulnak.

E nap melegében, földön, mint az égen
Didergő szegények és költő művészek
Mélyen bemerülnek és fölmelegülnek.

E nap erejében, földön, mint az égen
Mélyek és virányok, népek és királyok
Nyugalomra dőlnek s megtermékenyülnek.“

(Gloria in excelsis cz. dalmüből.)

Miért fut tehát Tisza magyar kormányelnök Szent István napja elől Würtemberg, Ostende, Debreczen, Kalvin országba stb.?

Mi sors, minő átok hajtja, üldözi őt el ő Buda várából, a magyar nemzet fővárosából, midőn minden jó magyar lélek oda siet?

Miért borsózik a protestantizmus háta Sz. István napjának országos és nemzeti megünneplésétől?

Fél Szent Istvánnak, mint magyarnak, mint honalapítónak, vagy mint szentnek, mint a kereszténység meghonosítójának, mint első magyar királynak, mint fejedelemnek, mint alkotmányszerző nagy és bölcs államalkotónak tiszteletétől?

Ha igen, akkor melyik tisztelet e földön az, a melytől nem fél? Tudja-e, mi a hála, kegyelet és tisztelet? . .

Tudja-e a protestantizmus, hogy azt a magyarságát, melylyel oly fennen szeret kérkedni, Szt. Istvánnak köszöni? De még több. . .

Tudja-e, hogy saját létét és életét is Szt. Istvánnak köszönheti? Igen, mert, ha Szt. István kereszténynek nem teszi a magyar nemzetet, eddig rég eltűnt volna a föld színéről, mint több nem keresztény népek csak egy ezred év alatt, mert ha Szt. István meg nem alapítja a magyar egyházat, a magyar protestantizmusnak nem lesz mivel szembe és mi ellen protestáljon s nem jön létre, nem lesz élete s ha megszűnik ma csak egy perczig ellenmondani, protestálni, azonnal megszűnik létezni és élni.

Tudja-e tehát, hogy ekép, midőn a katholicizmus ellen küzd és a kath. egyház elleni protestációjában nem ünnepli meg Sz. István országos ünnepét, önléte, ön élete ellen küzd és harcol, öngyilkosságot követ el.

Aztán mindezek után gondolkodott-e a fölött a protestantizmus, hogy ezen országot Isten alapította, a honalkotás munkájában Sz. István, az ember közreműködött s így Magyarország fogalmában — kivételesen más országok-

kal szemben — a magyar egyház (de nem a protestans) és magyar állam eszméje oly mélyen szövődnek össze, oly elválaszthatlanul fonódnak egybe, oly felsőbb hatalom erejével vannak egybe kapcsolva, egymásba gyökerezve, hogy azoknak valóságos szétbontását, szétválasztását, szétzuzását a protestantizmus az idők viharos folyamában — sőt, ha bírná az örökké valóság előjogát és örök enyészeti elleni mentességet, — mikkel nem bír, — azon esetben is, sem a Sz. István napja elől való megfutással, sem annak megvetésével, sem a Sz. István által alapított kath. intézmények ellen folytatott vad harcz és torzalkodással, sem szabadkőművesi, vagy más pokoli kultur — (heczzszagu) törekvésekkel nem fogja soha elérni és megélni?

És ezek után nem veszi észre a protestantizmus és Tisza Kálmánja, hogy protestantizmusa protestatio, harcz nemcsak a magyar katholicizmus és egyház, hanem a magyar állameszme és haza ellen?

Hogy a protestantizmus önmaga ellen is küzd és protestál, nincs bajunk vele. De hogy a magyar állameszme és hon ellen is küzd, az méltán fáj minden igaz magyar és magyar hon polgár szívének. Ime ide lyukatt ki a Sz. István első apostoli magyar király napjának megünneplése elől meglúto és ellene rugdolózza protestáló protestantizmus vallás- és állambölcsésze, tele torokkal és dob szóval hirdetett megreformált vallási essentiájának gyakorlati nyilvánulása és rettenetesen fényeskedő patriotizmusa. Ez a háromszázados kis koruság „nyörszörgése“ az ezer, illetőleg két ezer éves multtal s annak igazaival szemben.

(Folyt. lőv.)

T Á R C Z A.

HÓDOLAT

NAGYMÉLTÓSÁGU ÉS FŐTISZTELENDŐ

LÖNHART FERENCZ,

ERDÉLYI PÜSPÖK URNAK

arczképe leleplezése és az általa Lövéte hitközség számára építettet dísziskóia felszentelése alkalmából, 1888. november 11-ikén. Irta: Bodó Ádám.

Szavaltá: Ferencz József.

Hódoló kebellem üdvözlünk ma Téged
Édes mindnyájunknak kegyelmes jó Atyja,
A ki tiedet nem csak attól félted,
Hogy a sátán fékjét fejükre ne csapja,
Hanem a Te áldott, adakozó kezed
Más szent ügyekben is kalauzol, vezet.

Hadd zengjen Előttem hódolatunk hangja,
Ki ugyan a szóltan ajkat is megérted,
És áldott jó lelked fennen lángol arra,
Ha fölsegíthetsz egy veszni indult éltet;
Hadd zengjen előttem hódolatunk hangja,
Hogy a ki nem tudja, az is értse, hallja!

Fenállsz a magasban, tekinteted merész,
Az alázatosság érti meg jóformán;
Mi érettünk lángolsz, a míg az égbe nézsz,
Mint a bokor lángolt egykor Hóreb ormán,

S millió hálaérzet olvad össze ottan,
A hol a Te lelked fénylik a lángokban.

Ime, egy fénysugár ragyog itt is onnan,
Egy sugár a Múza ez új templomában;
Az áldozat lángja egyszerre fellobban,
Hogy égjen szüntelen az idők folytában,
S hirdesse később is maradékainknak,
A kit jótettei sziveinkbe irtak.

Szállj alá, szállj alá, ragyogó nap fénye,
Sötétben járóknak kalauzóljá,
Pihenj meg s tekints szét ezen helyre érve,
S a hová visz utad, beszélj ott is róla,
Ragyogjad a nevet, azt az áldott nevet,
A melyet jó szívnek feledni nem lehet.

Tekintsetek ide, vadregényes bérczek,
Orömünknek hangját hangozzátok vissza;
Vándorló madarak, majd, ha visszatértek,
Mikor a természet virágait nyitja,
Térjete be ide, rakjatok itt fészket,
Szeretet műve ez, veszély itt nem érhet!

Villáncos Ur isten, ha haragod nyila
Sok bűneink miatt elcsattan felettünk,
És a böszült ember érteni nem bírja,
Mert mint a kőszikla, olyannoká lettünk,
Ne haragudj reánk, ne büntess, oh Urunk,
Hisz e szent helyen is Elődbe járulunk,

És áldjuk nevedet, hogy ismernünk adad
Kegyes Főpásztorunk atyai nagy lelkét,
S míg így egyesülnek a szívek és ajkák,
Hogy szent kegyedmedet a földre leesdjék,
Azt kérjük Te tőled a porba omolva,
Hogy Főpásztorunkat kezéd védje-óvjá.

Azt a nemes szívet, azt a nemes lelket,
Püspök-fejedelmek legméltóbb utódját,
Ki a Múzsának itt palotát teremtett,
A kit büszkén említ ez a bérczes ország,
A mi nemzedékünk apraja és nagyja
A Te színed előtt áldja-magasztalja.

Főírat az iskola homlokzatán.

(Köbe vésvé.)

RÓM. KAHT. NEPISKOLA.

LÖNHART, angai Püspök Urunk,
A hányzor e helyre jutunk,
Hódolatunk jeleül
Szünk az imára hevül,
Áldani nagy nevedet,
Látva e szép művedet.

LÖVÉTE HITKÖZSÉGE.

— 1888 —

A „Görres-társaság“ legújabb kiadványai.

(Folytatás és vége.)

A második fejezet Dante jelleméről szól. Dante fő-jellemvonását az igazság szeretetében találja a szerző. Eből kifolyólag az isteni igazságosság föltüntetése az, mit a költő a Divina Comoediában czélul tűzött ki maga elé. Hogy mily igazságszerető a költő, eléggé mutatja az a körülmény, hogy saját tanitóját, Brunetto Latinit, a kihez gyermeki gyöngédséggel ragaszkodott, mégis a pokolban szerepelteti. Dante jellemének fővonásai tehát igazság, igazságosság, szabadság. Jellemének árnyoldalai közé tartozik azonban túlzott önérzete, mely, midőn Firenze követéül akarta őt, e szavakat adá a költő ajkára: „Ha elmegyek, ki marad? Ha maradok, ki megy?“ Kartársai Dantét igen művel és mértékletes, de magába zárkózott s komoly jelleműnek festik.

A harmadik fejezet „Világ és iskola“ Dante ifjkorát festi. Már születése is rendkívüli eseményekkel esett össze. Itália mozgalmas életnek volt a színhelye, a fiatal költő maga is fegyvert fogott Pisa városa ellen. Egy jeles, bár az „Inno al satana“ (Himnus a sátnához) által szomorú hírnévre vergődött olasz író, Carducci József, Dante korát a német romantika korával veti egybe, s nem is helytelenül.

A hosszú harczokban kifáradt nép ismét a valláshoz fordult vigaszért, mindenütt templomok emelkedtek s Assisi Szent Ferencz, Szent Tamás és Bonaventura alakjai, kik 9 évvel Dante születése után haltak meg, dicső példaként ragyogtak az utódok előtt.

Dante családja ha nem is gazdag, de jómódu volt. Jeles barátjai voltak, köztük Cino di Pistója, a jeles költő és jogtudós és Giottó, az ismert nevű festő. A zenét különösen szerette, s abban nem kis jártassága volt. A latin költőket is ismerte, de vezére Vergilius volt, kinek „szép stílusát köszönhettem“. Dr. Hettinger művének IV. fejezete Dante és Beatrice viszonyáról szól. Ők képezik, Vergiliusszal együtt a Divina Comoedia három főalakját. Mind a három történeti személy, de egyszersmind nagy eszmék megtestesítői.

Mivel a Divina Comoedia magának a költőnek története, sok benne a személyi vonatkozás, de azért a költemény folyamán saját és minden idők tükrévé lesz Dante, s egyszerű firenzei polgárrá, sőt egyedé, individuummá válik. Vergilius szintén egyesíti a történeti alak attributumait az eszményi alakéival. Az emberi értelem és tudomány megtestesítője ő, s a császárság hirokja, a nélkül, hogy elvesztené történeti valóságát.

Beatrice alakja még nagyobb befolyással van a költemény cselekvényére. „Ő az, ki leszáll az égből, hogy fölszólítsa Vergiliust az eltévedt költő fölkeresésére, ő vezet az utolsó elégtételig a paradicsomban, s csillagról csillagra magával emeli az ég felé.“

Ő a költemény lelke, kezdete és vége.“

De azért Beatrice történeti alak is. Kilencz éves volt midőn Dante először látta s 24 éves korában mint Simone de Bardi felesége halt meg. Ily korán megfosztatva attól, kiért az ifju ideális hevével rajongott, lassankint Beatrice-t minden magasztos és dicső symbolumává tette.

Sok interpretator Beatricében csak allegoriát látva, a hit-tudomány megtestesítőjének mondják őt a Divina Comœdiában. E felfogás azonban téves, mit a szerző helyreigazít. A mi a harmadik személyt illeti, Vergiliusban számos keresztény jellemvonást találunk. Teljesen tisztában van ő a keresztény szentségekkel, a Boldogságos Szűz hathatós közbenjárásával stb. de azért korántsem szabad benne pusztá allegoriát látnunk.

Az ötödik fejezet a Nuova vitaval foglalkozik, míg a hatodik „A vallásosak iskolájában“ czímet viseli. Mindketőben Dante mesterművének behatóbb taglalásába bocsátkozik a tudós szerző. —

A hetedik fejezet egyike a munka legértékesebb részeinek, s azon kérdés eldöntésével foglalkozik, vajon Dante a hit dolgában kételkedő volt e, mint azt némely interpretator állítja! Ezen állítás pedig főképen azon téves hiten alapult, mintha a spekuláció, s a gyermekies hit a skolasztika és misztika közt ellentét volna. A dolog tisztázása végett jónak látja a szerző egy külön fejezetben a misztikáról szólni, s ennek eredményeként oda nyilatkozik, hogy a kettő épen nincs egymással ellentmondásban, hanem egymást kiegészítik, s ha ellentmondást találunk is tán köztük, akkor a hibát a *misztika tudásaiban* kell keresnünk. Egy új fejezetben már határozottan kimondja a szerző, hogy Dante nem volt kételkedő, s ezen állítását valóban bámulatos elmeállal, tudományos apparátussal bizonyítja be. —

Dr. Hettinger legújabb munkáját az agg tudós minden tisztelője őszinte örömmel fogja fogadni, de föl fogja az kelteni a Dante kérdéssel foglalkozó összes tudósok figyelmét, a mint hogy azt már több bár más állásponton álló író érdeme szerint méltányolta is.

A másik munka, melyet a Görres-társaság ez évben kiadott, bennünket magyarokat közelebről érdekel. Nem más ez, mint Dr. Pázmány Péter esztergomi érsek élete Dr. Schwicker országos képviselő, a budapesti V. kerületi kir. kath. főgymnasium volt tanára szakavatott tollából. A mű maga főleg Dr. Fraknoi Vilmos Pázmányról irt ismeretes nagy művére támaszkodik, s ennek nyomonan úgy Pázmány személyes működésének, mint egész korának hű és találó képét adja. Mi csak örvendhetünk, ha a művelt külföld is tudomást vesz egy oly kiváló főapról, ki mély tudományával és páratlan bőkezűségével hazai főpapjaink legkiválóbbjai közt foglal helyet.

Legnagyobb érdemét képezi azonban kétségtelenül a Görres-társaságnak az a nagyszabású vállalat, mely 1887-ben „Staatslexikon“ név alatt látott napvilágot. Nem más ez, mint katolikus alapon álló állam- és jogtudományi betűrendes ismerettár, mint a milyen pl. a maga idejében a híres Bluntschli vagy régebben a Rotteck féle lexikon volt. Hogy mennyire hézagpótló e vállalat, mutatja azon körülmény, hogy eddig az egész kath. irodalomban hasonló munka egyáltalán nem volt. A Görres-társaságot egy Staatslexikon kiadása már alapítása óta foglalkoztatta, de nehéz dolog volt alkalmas munkatársakat szerezni. Végre azonban sikerült legyőzni a nagyszámú akadályokat s ma már a katolikus „Staatslexikon“ megjelenése biztosítva van. A vállalat élén maga a Görres társaság tevékeny tudós elnöke Dr. báró Hertling György áll, a munkatársak

diszes csoportjából elég csak Dr. Pastor Lajos, az innsbrucki egyetem fiatal történetnarrának nevére hivatkoznunk, ki a nagy Janssennek méltó tanítványa. A Staatslexikonból eddig 5 füzet jelent meg, az egész mű 3 kötetre van számítva 9—10 öt ivnyi füzettel. Egy füzet ára 1 dl. 50 fillér; az egész munka tehát mintegy 45 márkába fog kerülni. A kiadó cég Herder, kinek fiókja Bécsben, Wollzeil 33. sz. alatt van.

Talán sikerült e három mű kivonatos ismertetése kapcsán megismertetni tisztelt olvasóinkat a tevékeny Görres-egyesülettel, melynek anyagi vagy erkölcsi támogatása a katolikus érdekközösségen alapuló áldozatkészség egyik szép feladatát képezi. Vajha elérnök német hitsorsosainkat összetartásban, s akkor a mostani borus látóhatár egy szebb jövő várva várt hirdetője leszen!

Hampel Antal.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Nagyméltóságú Lőnhart Ferencz erdélyi püspök ur diadala Deésen.** (Vége.) *Oktober 6-án* nagyogó, fényes egyházi ünnep volt, a bérmlás szentsége kiszolgáltatásának ünnepe, százkilenczven zsenge fiatal mind a két nemből és érettkorúak is avattattak fel hitbajnokokká. Ugy van az: mint mindenkor, ma is dicsőség hitbajnoknak, harczosnak, valláshősnek lenni. És mint mindenkor, ma is dicsőség bátran, nyiltan vallani azon hitet, azon vallást, mely szent István, szent László, Kálmán, Nagy Lajos, az örök nevű Hunyadiak, s a magyar nép milliók egyetemének hite és vallása volt ötszázadon át, s adott annyi százados nagyságot, virágozást a magyarnak, hej mert a költőként „nagy volt a magyar, nagy volt hatalmas birtoka; magyar tenger vizében hunyt el éjszak, kelet és dél hulló csillaga.“

Elsőben K. D. tartott beszédet átérzetten, a lelkesedés melegével „az ember végczéljáról.“ A beszéd a tárgyhoz mérten nagy gonddal volt kidolgozva, kinyerte a legnagyobb elismerést „gyönyörű“ jelzővel. K. D. szónoklata után a főpásztor ajkai nyilottak meg. Egy apostol állott a ropant számú hallgatóság előtt, megnyerő, meghódító méltósággal, az átszellemülés s szent ihlettség kinyomatával, az észet és szívet magával ragadó, felvillanyzó, meggyőző ékesszólás fenségével. Az apostolszónok K. D. beszédéből indult ki; és tartott a hitről páratlan szépségű és hatású feledhetlen beszédet.

Egy ily apostol, egy ily jézusi jópásztor, egy ily lánglélek, egy ily nagy szív, hogyan ne arathatott volna Deésen diadalt?

Az isteni szolgálat után következett a főpásztor tiszteletére Ballai Krémer Sámuel főgondnok, elsőrangú polgár által adott diszebed. A menü különbözése, izletessége, gazdagsága méltó volt a kitünő házigazda s nagy tiszteletnek örvendő családjához.

Az első toasztot a főpásztor mondotta Krisztus Urunk földi helytartójára XIII-ik Leo pápára; a másodikat az apostoli magyar király Ferencz József ő felségére és fenségese családjára. Mind a két emelkedett toasztot a fényes vendégkoszoru fennállva hallgatta végig, és hatalmasan megélenezte.

Főpásztorunk ő nagyméltóságára a megye királyi ta-

nácso alispánja emelt poharat, s talpraesett köszöntőjét alig csillapulható éljen követte.

Ezután felállott egy öszbeborult férfi, ki kedélyes hangon előre bocsátván, hogy némelykor poéta is szokott lenni, már a milyen, olyan, ezuttal poétaságát a következő verses toasztban mutatta be:

Ünnepét ül Erdély ős magyar városa,
Oly ünnepet, melynek ritkán van párosa;
Ünnepi Erdélynek lánglelkü főpapját,
Meváltó Istenünk buzgó apostolát.

Urirend, polgárság, szegény egy mint gazdag,
Örvendez örvendez a jeles főpapnak.
Örvend kicsiny és nagy, s az örömmek árja,
A fényes termeket s kunyhókat bejárja.

Erdélynek szülöttje, ez az áldott főpap,
Ki vallásunk e gégé ragyogó, fénylő nap,
S kinek szívében a honszeretet lángja,
Kialudhatatlan, mint az örök lámpa.

Erdélynek szülöttje, s büszke is ám rája,
Mint oly kimagasló s jeleslő fiára.
Kinek szava, tette áldás a hazára,
S azért él, hogy éljen nemzetünk javára.

Ki oly sokat áldoz, kit oly sokan áldnak,
Ki méltó utóda a dicső H a y n a l d n a k.
Kinek nemes szíve minden dobbanása,
Az: hogy virágozzék Árpádnak hazája.

Kinek Isten után, a hon minden előtt,
Tisztelettel hajlunk, mindig meg az előtt,
Kinek a zászlaján Isten s haza ragyog,
Annak érdemei oly szépek, oly nagyok.

Nagyok érdemeid Erdélynek főpapja,
Tudja ezt nemzetünk apraja és nagyja.
Érdemed emeltek arra a magasra,
A hová tekintünk, mint áldásos napra.

Hitbuzgó apostol! hazánk dísz s fénye,
Magyar egyházunknak fejedelmi éke, —
Áldjon meg az Isten, hogy eljöttél Deésre,
S ez ős magyar város, ölelhet keblére.

Áldja meg az Isten, legdrágább életed,
Melyet a legdicsőbb célokra szenteled,
Áldjon meg az Isten, és áldása legyen,
Minden fáradaimid, minden tetteiden.

Igaz magyar szívből fakadjon éljenünk;
Éljen LÖNHART FERENZ lánglelkü püspökünk!
Dicsőteljes élete sokáig terjedjen.
Hogy benne a haza sokáig örvendjen.

Nincs miért említnem, hogy még számos, meg számos toasztban nem volt hiány.

Egyebeket mellözve október 7-én Deésaknán bémált a főpásztor, diadalkapu volt emelve s nagy lelkesedéssel fogadták. Délután egy órákor méltóságos Svajczer Sándor bányanagynak volt kedves vendége a főpásztor. Ott is díszes vendégkoszoru csoportosult össze a nagytekintetű házigazda asztalánál.

Október 8-án a főpásztor a deési római katolikus fi- és leányiskolákat látogatta meg, a tanulók kimondhatlan örömeire. Hallgatta feleleteiket a tanitók kérdése után.

Mindenütt meg volt elégedve, mint bucsuzáskor kegyeskedett nyilvánítani.

A legmélyebb tisztelettel történt fölkérés után a polgári iskolákat is méltóztatott magas látogatásával meg-tisztelni.

A tantestület élén Halász Ferencz kir. tanfelügyelő átgondolt szép beszéddel fogadta, hangsúlyozván a vallás-erkölcsi alap szükségességét a nevelés fontos ügyénél, mire a főpásztor rövid nyomatékossgal felelt — s végül kedélyesen azt mondotta: „Ugy van; másképp Róma ledül“ — s erre meglelt a komoly hatás.

A hatodik osztályban egy tanuló tartott üdvözlő beszédet.

Több osztályt szerencsétlenül ő nméltósága látogatásával, mi láthatólag tetszett a tantestületnek. Egy derék tanító Deés városát érdeklő történeti művét offerálta a kegyelmes főpásztornak, s kegyesen mint emléket el is fogadta.

A fiatalság viharos éljenzései között távozott a magas vendég.

Elismerést szavazok úgy az érdemes tantestületnek, mint a tanuló fiatalságnak az őket megtisztelő lelkes fogadtatásért. Ballai Krémer Sámuel vendégszerető házából délután bucsuzott ki a magas vendég, a hódolat, a tisztelet, a szeretet annyi óvációjában részesült főpap, s gróf Kornis Viktor négyes fogatán, több kocsi kíséretében délután három óra felé indult Szamosújvárra, hiszem hogy ottan is vetélkedtek, minél ünnepélyesebb fogadtatásban tüntetni ki tiszteletüket.

Ki az Ur nagyobb dicsőségének előmozdításában oly példás, oly fáradhatlan buzgalommal fáradozik, áldja meg azt az Ur örökre malasztos áldásával!

E földön, e szép hazában neve, emléke legyen mindig tisztelve, soha és soha el nem feledve.

Öreg szék ely.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Ezüstmise.** Takó Béla marosportusi plebános ur f. hó 15-én tartotta meg első zsenge áldozatának huszonötödik évfordulóját a püspöki székesegyházban. Szív-ből gratulálunk. Ad multos annos!

— **Meghívó.** A gyergyói rón. kath. tanító-egylet f. hó 20-án Kilyénfalván d. e. 9 óratól kezdődőleg tartja öszi rendes közgyűlését, melyre a t. tagok és tanügybarátok tisztelettel meghívotnak. Tárgysorozat: 1. 9 órákor isteni tisztelet. 2. Gyakorlati tanítás Salamon Joakim tanító által a számtanból a II-ik osztályban. 3. Elnöki megnyitó beszéd. 4. A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. 5. A gyakorlati tanítás méltatása. 6. Az önképzőkörök jelentése s ezzel kapcsolatban a tagsági díjak beszo-gáltatása. 7. Nyers Károly indítványa a helyi dalkörök szervezése tárgyán. 8. Buzás János indítványa némely tan-ügyi reformokat illetőleg. 9. Szavalt. Miklós Katalintól. 10. Ferenczi Károly, méhés-egyleti elnök és Berde Ferencz méhés-egyleti titkár együttes előterjesztése a méhés-egylet további teendői iránt. 11. Az elnököl szabályos időben bejelentett indítványok tárgyalása. Gyergyó-Alfaiuban, 1888. nov. 8-án Boga Bálint egyll. elnök. Vendl Aladár egyll. főgyező.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TODOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ANTAL, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lye. nyomdában Gyulaféhvártán.